

20. Nástup Napoleona I. k moci, jeho vnitřní i zahraniční politika a situace v Evropě po jeho pádu (Vídeňský kongres)

C.) OBDOBÍ THERMIDORIÁNSKÉHO KONVENTU (1794-1795)

- **politická moc:** obchodníci, podnikatelé (velkoburžoazie)
- **cíl:** ukončit revoluci
- řeší levicovou politiku jakobínů
- **podpora ekonomiky a obchodu** – zrušili maximální ceny, rostou jak ceny, tak mzdy - ty ale podstatně méně – opět nepoměr – prohlubuje se problém nedostatku potravin
- tomuto období se také říká **období bílého teroru**
- **odpor royalistů** – royalisté (monarchisté) pořádají povstání, chtějí vrátit F před rok 1787, je ale neúspěšné, potlačuje ho Napoleon
- **zahraniční politika** => ukončení válek => 1795 podepisují **separátní mír s Pruskem, Španělskem a Nizozemím** (přetrvávají konflikty pouze s Rakouskem)
- je vytvořena nová ústava, která částečně omezuje občanská práva
- **25. 10. 1795 – konvent rozpuštěn**, revoluční zásady ukončeny

D) OBDOBÍ DIREKTORIA (1795 – 9. 11. 1799)

- vytvořena nová forma republikánské vlády
- v čele **5-ti členný výkonný orgán** => moc výkonná; zákonodárný orgán (sbor) = Rada pěti set + Rada starších
- **hlavní cíl:** obnovit Francouzskou ekonomiku, podnikání, merkantilismus
- 1796 se koná „**spiknutí rovných**“ => v čele Gracchus Babeuf => vychází z myšlenek na rovnou, společensky nerozvrstvenou společnost = komunistická vize; *Klub rovných* byl tajný raně socialistický spolek, který chtěl státní převrat, po němž by se vlády ujali zemědělci a městský proletariát - je ale odhaleno, hlavní představitelé popraveni, neúspěch
- 1799 - chaos, povstání, zadluženost státu => 18. brumaire (9.11. 1799) **Napoleonský převrat** – do čela F se dostává Napoleon Bonaparte – jmenuje úředníky, soudce, senát + 2 konzuly * **DIREKTORIUM TŘÍ** = A. Sees + Bukov + Napoleon (Napoleon je nejschopnější a tak je jmenován 1. konzulem)
- **1802 – Napoleon jmenován doživotním konzulem**
- **1804** – Napoleon provedl další státní převrat – **nechává se korunovat na císaře** (i se svou manželkou) – 1. republika zaniká

OBDOBÍ NAPOLEONOVY DIKTATURY, CÍSAŘSTVÍ, VÁLKY

- 18. brumer 1796 = Napoleonský převrat
- zásadní, vládne společně se 2 společníky, Napoleon vyniká
- kladou si za cíl stabilizovat Francii
- 1802 – jmenován doživotním konzulem (vůdčí postavení)
- 2.12.1804 – jmenován císařem

DOMÁCÍ POLITIKA

- vládne jako císař Napoleon I. společně se svou manželkou Josefínou
- papež (Pius VII.) ho odmítl korunovat, byl u obřadu jen z nutnosti legitimacy, ale korunu si nasadil Napoleon sám
- stává se zakladatelem dědičné dynastie => končí období 1. republiky =>

CÍSAŘSTVÍ

- Napoleon ruší mnohá privilegia, zavádí císařský absolutismus
- je nekontrolovatelným vládcem, opírá se především o armádu => **vojenský absolutismus**; byrokracie - úředníci jmenováni panovníkem
- snaha o konsolidaci (upevnění, ustálení) francouzské společnosti
- kontroluje ceny, zajišťuje zásobování Francie
- vrací se šlechta, které byly navraceny pozemky, ale ne postavení (kompromis - dostávala tituly za zásluhy, odmítal posty ze cti, ale podporoval posty za schopnosti)
- **duchovenstvo** - Napoleon uzavírá s papežem konkordát v roce 1801; kompromis - církev nebude požadovat navrácení původního majetku a katolictví zůstane stále státním náboženstvím, náboženství většiny Francouzů - Napoleon byl nábožensky tolerantní)

REFORMY

- Napoleon vytvářel reformy, aby upevnil svou pozici a aby zmodernizoval Francii - chtěl jí vyzdvihnout na vyšší úroveň
- položil základy moderní ekonomiky
- reformy státní správy - budování moderního byrokratického aparátu

1) zásah do zákonů (soudnictví) 1804 * CODE CIVIL - základy moderního práva

- čerpá z řeckého a římského práva
- zrušeny některé výdobytky revoluce - odstraňuje všeobecné volební právo, práva žen a dětí, potlačena politická práva
- naopak potvrzuje rovnost občanů před zákonem, náboženskou svobodu, právo na život, potvrzení zrušení feudalismu

2) podporuje rozvoj školství, vzdělanosti

- **cíl:** vychovávat loajální občany
- počátky liberálního nacionalismu
- učí se uvědomovat si, že vůči státu má občan určité povinnosti

3) zásah do ekonomiky

- rozvoj podnikání, průmyslu, zemědělství, obchodu - kolonie např. v Africe
- zavádí se nové, pravidelné daně, platí je všichni
- zavádí se nová měna: pozlacené franky
- velké investice do všech odvětví spojených s válkou
- vynález konzervy - usnadňuje zásobování při válečných konfliktech

EXPANZIVNÍ POLITIKA

- **1793** se Napoleon poprvé dostává do popředí, **osvobozuje město Toulon**, které bylo obsazeno intervencí (anglickou armádou) a royalisty,

prosazuje svůj plán, přestože není velitelem a díky jeho úspěchu se stává francouzským armádním generálem

- **1795** uzavřen separátní **mír** s Pruskem, Španělskem a Nizozemím
- **1706 byl jmenován do čela francouzských expedičních sborů** – cvičí tyto oddíly, především taktika bleskového útoku, série rychlých úderů
- **osvobozuje státy od nadvlády** – namířeno proti Habsburkům => zavádí sesterské republiky Francie, díky čemuž si v těchto místech zajišťuje podporu; Milán – vzniká zde Cisalpinská republika, Holandsko – Batátská republika, Ligursko – Ligurská republika, Švýcarsko – Helvétská republika
- **1798-1799** – vojenská výprava do **Egypta**, útok proti britským koloniálním zájmům (Indie) => Napoleon po 1. porážce v námořní **bitvě u Abukíru** - admirál Nelson mu podpálil lodě
- **bitva u Pyramid** – při ní byl učiněn objev Rosecké desky, na které byly zaznamenány egyptské hieroglyfy (J.P.Champalion – francouzský archeolog od roku 1822)
- po porážce má Napoleon vnitřní motivaci porazit VB, je zhrzen prohrou
- **1799** návrat Napoleona – politický převrat – období konzulátu – **císařství**

ETAPA NAPOLEONSKÝCH VÁLEK

- chce oprostít Evropu od starých dynastií (1799-1815)
- Napoleonova politika byla velmi výbojná, věnoval se hlavně válce s intervencí; pomocí šíření revolučních myšlenek chtěl získávat spojence
- obsadil celý Benelux (dosadil tam svého bratra), Švýcarsko a postupně celou Itálii

Vznik proti-napoleonské koalice = VB, Rusko, Rakousko, Sardinie => snaží se bojovat proti Napoleonovi a chtějí vrátit vše do starých pořádků, Napoleon je pro ně politickým nepřítelem, hlavními iniciátory boje je Rakousko a Rusko (generál Suvorov – éra Kateřiny Veliké, 1800-1801 – nejvýraznější bitvy Rusko x Francie – pro koalici neúspěšné) Rakousko uzavírá mír s Ruskem

Mír VB a Francie = mír v Amiens => obě strany potřebují odpočinek, je to ale pouze strategický krok, VB chce Napoleona odstranit z politiky a Napoleon chce VB pokořit

- Napoleon si uvědomuje slabost námořní armády, chce se do VB podkopat, ale s ničím nezačne, neutrální
- VB také připravuje plány – uvědomují si, že je nutnost zaměstnat Francii na 2 frontách => chtějí přenést boje do Ruska (Rusové koalici podporují, ale na jejich území se nebojují)

Říjen 1805 bitva u Trafalgaru

- VB (admirál Nelson) x Francie (Fr-Šp koalice)
- poslední námořní bitva; Atlantik
- porážka koalice; Španělsko ztrácí veškerou flotilu, v této bitvě je admirál Nelson vážně zraněn a na následky zranění umírá
- Napoleon si uvědomuje, že VB na moři neporazí

- Téhož roku Napoleon obnovuje boje s koalicí => **Rakousko** – táhne na Francii od Vídně, Napoleon je ale poráží v bitvě u Ujmu a zatlačuje zpět

---

2.12.1805 – bitva u Slavkova (u Brna; bitva „Tří císařů“) =>

- **Rakousko-ruská armáda x Napoleon**
- ruský car **Alexandr I.**, Rakousko: císař **František I.** (roku 1804 povýšil český král František II. Rakousko na císařství), Francie: **Napoleon Bonaparte**
- Napoleon vítězí, je podepsána kapitulace a uzavřen Bratislavský mír – Rakousko ztrácí území v severní Itálii

-
- 1806 Napoleon začíná sklízet plody svého úspěchu; státy jiho a západoněmecké říše se dobrovolně přidávají na stranu Francie => vzniká Rýnský spolek (Napoleon rozpouští SŘŘNN = Svatá říše římská národa německého); František II. se stal jen Františkem I. císařem rakouským, už nikdy více císařem římskoněmeckým
  - téhož roku Napoleon porazil pruská vojska **v bitvě u Jeny a Aurstadtu**
  - Napoleon si uvědomuje, že nedokáže VB vojensky porazit, proto v roce **1806** –vyhlašuje **kontinentální blokádu Británie** – ta nařizovala všem zemím ovládaným nebo spadajícím pod vliv Napoleona zákaz obchodování s Anglií, čímž ji chtěl ekonomicky zničit; Rusko na ní ale nebralo ohledy, tudíž byla neúspěšná
  - 1807 – bojoval s ruským vojskem, kterému vytáhlo na pomoc Prusko – Napoleon však Rusko porazil a uzavřel s ním **Tylžský mír**, ve kterém se R zavazovalo dodržovat kontinentální blokádu a uznat územní změny
  - Napoleon okleštil Prusko o část území a částečně obnovil Polsko, když vytvořil Velkovévodství Varšavské

Od roku 1807 začíná pronikání na Pyrenejský poloostrov – záminkou je, že Portugalsko a Španělsko porušuje blokádu => proto Napoleon zabírá Portugalsko – král utíká, 1808 zabírá i Španělsko, svrhne Bourbony a do čela Španělska dosazuje svého bratra (Josef Bonaparte)

- vyvolalo to odpor u španělského obyvatelstva – partizánská válka = **gerilla**
- => způsob války, ve které nejsou 2 rovnocenné armády, ale dobrovolníci – bojují v terénu, využívají lesů, přepadávají malé vojenské jednotky, útoky jsou nečekané, neplánované
- od roku 1807 zde bojují i VB jednotky (koordinuje je lord Wellington), pomáhají Španělsku porazit F
- probíhají pravidelně do roku 1814 (do osvobození)

Roku 1809 – změna vztahů mezi Francií a Rakouskem, Rakousko je věčnými boji oslabeno, navíc dochází k personálním změnám v Rakousku a opět prohrávají v bitvě u Wagramu; významným nástupcem do nejvyšších míst rakouské politiky je **hrabě Metternich (období Metternichova absolutismu)** => začátek politického sblížení s Francií

- využívají slabiny Napoleona – touha po synovi (Josefína je příliš stará, aby mu dala dítě)

- nabízí mu dceru Františka I. – Marie Louisa (Habsburská princezna)
- spojenectví Rakouska a Francie – má důstojnou manželku a odstranil konkurenta – rostou jeho ambice

---

1812 se připravuje na tažení do Ruska (záminka - porušují kontinentální blokádu)

- na scénu přichází nový ruský generál – **Kutuzov** – symbol Ruska
- **Bitva u Smolenska** – F x Rusko (Kutuzov poražen)
- **Bitva u Borodina** – po vojenské stránce remíza, ale F je oslabená, přesto táhne
na Moskvu => Rusové ale používají taktiku spálené země (vyplování území,
Alexandr I. nechává vylidnit Moskvu a vypálí jí, útočník je bez zisku)
- F se brzo vyčerpají – zima, bez zásob, obrovská katastrofa
- **1812 Bitva u Bereziny** – s F armádou se utrhne most a spadnou do řeky, F je oslabená a nakonec poražená
- armáda je zdecimovaná, ostatní vidí, že Napoleon není neporazitelný, on chce ale vytvořit novou armádu, odjíždí do F a provádí reformu, povolává mladé chlapce (17-18 let), už tam ale není moc víra v úspěch

-
- **1813 – formuje se nová proti-napoleonská koalice**, do střetnutí jde jiné složení armády, opět se přidává Rakousko (Rakousko, Prusko, Rusko a Švédsko)

---

16. – 19. října 1813 – bitva národů = u Lipska => účastní se téměř celá Evropa, zaniká Rýnský spolek, Napoleon je poražen a donucen k abdikaci
=> **v březnu 1814 je uzavřena předčasná mírová smlouva v Chamontu** – Napoleon stahuje vojska z Evropy, válka už jen ve F, uvědomuje si situaci; konec března 1814 – obléhání Paříže

-
- na trůn byl dosazen **král Ludvík XVIII.**, který se dělil o moc se sněmovnou
  - Napoleon byl vyhnán na ostrov Elba – nebyl popraven, protože měl velké množství přívrženců (Bonapartistů); na ostrově byl „vládcem“, měl tam neomezený pohyb
  - **1814-1815** – v Evropě probíhá **Vídeňský kongres** – ten byl ale přerušen Napoleonovým útekem
  - Napoleon využil příležitosti, když ve F sílila nespokojenost s vládou Ludvíka XVIII., který by rád nastolil absolutismus, a roku 1815 se s hrstkou vojáků vylodil na jihu Francie a táhl na Paříž, cestou se k němu připojili Bonapartisté
  - Ludvík XVIII. proti Napoleonovi poslal armádu, ale většina vojáků si Napoleona pamatovali a milovali ho, proto přešli na jeho stranu a pokračovali do Paříže
  - Ludvík XVIII. utekl do Anglie
  - Od března do června 1815 bylo obnoveno císařství Napoleona I. – „**Stodenní císařství**“

- spojená prusko-anglická vojska pod vedením britského generála Wellingtona porazila Napoleona **18. června 1816 v bitvě u Waterloo** v Belgii
- Napoleon byl poslán na ostrov Sv. Heleny, kde byl vězněn a roku 1821 zemřel (údajně na otravu arsenem z tapet)
- Na francouzský trůn se vrátil Ludvík XVIII. z rodu Bourbonů a vládl spolu se sněmovnou
- po celé Evropě se vracely na trůn absolutističtí vládci, kteří byli sesazeni Napoleonem

ZÁPORY NAPOLEONSKÝCH VÁLEK

- národnostní a kulturní nátlak
- velké ztráty na životech

KLADY NAPOLEONSKÝCH VÁLEK

- rušení feudálních přežitků
- vydávání občanských zákoníků
- podpora výroby a obchodu směrem ke kapitalismu

PONAPOLEONSKÁ EVROPA

- po Napoleonově pádu se vše vrátilo k předešlému stavu, feudální přežitky se vracely a občanské zákoníky byly rušeny
- buržoazie byla odsunuta dozadu a celá polovina 19. století byla plná buržoazních revolucí
- od září 1814 - červen 1815 - formování ponapoleonské Evropy
- mají se obnovit staré pořádky, situace se má navrátit před rok 1789

VÍDEŇSKÝ KONGRES

- účastní se téměř všechny evropské státy – kromě Osmanské říše
- **cíl:** navrátit bývalé politické poměry; chtějí, aby z Evropy zmizely revoluční liberalistické myšlenky; nové uspořádání světa a Evropy
- **hlavní myšlenka:** aby opět ve všech státech byla tradiční dynastická politika
- **Rakousko:** František I.; (hrabě Metternich – kongres je jeho nápad, řídí ho)
- **Rusko:** car Alexandr I.
- **Prusko:** král Friedrich Vilém III.
- **VB:** lord Wellington
- přizvali sem i Francii, za ní zde jedná Ludvík, Francie je už vnímána jako konstituční monarchie, proto se smí účastnit
- na Vídeňském kongresu byly stanoveny 4 základní principy =>

1) Princip – legitimita bývalých vládnoucích dynastií

- na trůny se mají vrátit dynastie před VFR
- Západní Evropa – Šp., Por., Niz., Belgie

2) Princip – systém rovnováhy sil

- snaha, aby se žádný ze států nestal hegemonelem, nezískal převahu; 5 států si rozdělilo Evropu

ZE _____ **střední Evropa** _____ **VE**
 VB, Francie   Prusko, Rakousko   Rusko

- k rozdělení došlo, aby si žádný ze států nečinil nároky na vyšší postavení
- **pentarchie** = 5 mocností se podílí a rozhodují o vývoji Evropy
- **tvůrce:** Metternich („hrabě rovnováha“)

3) Princip bezpečnosti

- vojenská ochrana Evropy
- snaha zabezpečit výsledky Vídeňského kongresu
- vzniká myšlenka kolektivní obrany – bezpečnostní ochrana
- 1815 vzniká Svatá aliance – kolektivní orgán, instituce => tvůrcem je ruský car Alexandr I. a kníže Metternich
- **hlavní páteř:** Prusko, Rakousko, Rusko, ale podepsaly to téměř všechny státy
- **cíl:** zajištění míru, udržení pořádku v Evropě a potlačení případných revolučních hnutí, snaha udržet výsledky kongresu, zabránit drancování
- silně kontroverzní organizace, až do 20. století (do I.SV)

4) Princip – územní změny, vyrovnání

- **Rusko** => získává Besarábii a Finsko – ve formě autonomního knížectví; dále Polské království (Varšavské velkovévodství), které k sobě připojuje a vytváří Rusko-Polskou personální unii; Polsko je pouhou gubernií (kolonií), žádná politická účast, oficiálním názvem je Kongresovka, ale stejně je součástí Ruska
- **Rakousko** => získává vespělou oblast střední Itálie => Benátsko a Lombardie, ztrácí ale Belgii, ta získává nezávislost - Habsburkové se tam nevrací a za to dostávají Lombardii. (Další zisky: Halič, Ilejrská oblast, Toskánsko – potvrzení vedlejších Habsburků, Modena, Parma)
- **Severní Evropa** => vznik Švédsko-Norské personální unie, neutralita Švýcarska
- **VB** – získává Helgoland; dále získá malých, ale strategicky (vojensky a obchodně) významných míst - Malta, Kréta, Cejlon, Kapsko; podmaňuje si Jónské ostrovy, koloniální zájmy, Indonésie – řeší se zámoří
- **Bývalá SŘŘ/SŘŘNN** => konec 1806 => vznik Rýnského spolku, který po roce 1813 zaniká, ale vzniká Německý spolek (36-41 nezávislých států + 4 hanzovní města); v čele stojí rakouský císař, po politické stránce Německý spolek podléhá Rakousku
- **Apeninský poloostrov** => potvrzuje rozdrobení Itálie, Savojská dynastie – Království Sardinské a Piemont